

ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN

NGUYỄN PHƯƠNG LIÊN

MÉT SÈ ŠÆC ŠIÓM THI PH, P KĐCH
TAGORE

Chuyên ngành: Lí luận văn học

Mã số: 62 22 32 01

LUẬN ÁN TIẾN SĨ VĂN HỌC

Hà Nội - 2014

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	6
CHƯƠNG 1. TỔNG QUAN VỀ VẤN ĐỀ NGHIÊN CỨU	11
1.1. Khái quát về tình hình nghiên cứu thi pháp học và thi pháp kịch Ấn Độ ...	11
1.1.1. Hoàn thiện các khái niệm thi pháp cổ điển	12
1.1.2. Áp dụng thi pháp cổ điển để khảo sát tác phẩm và các giai đoạn của văn học sử.....	13
1.1.3. So sánh với các công trình thi pháp học của phương Tây.....	14
1.2. Khái quát về các khái niệm căn bản trong thi pháp kịch Ấn Độ cổ điển	16
1.2.1. Khái niệm Rasa	17
1.2.2. Khái niệm Dhvani	21
1.2.3. Khái niệm Alankara.....	23
1.3. Khái quát về quá trình nghiên cứu sự nghiệp văn học của Tagore	25
1.3.1. Nghiên cứu về Tagore ở Ấn Độ và trên thế giới	27
1.3.2. Nghiên cứu về Tagore ở Việt Nam	31
1.3.3. Nghiên cứu kịch Tagore	35
Tiểu kết	37
CHƯƠNG 2. DHVANI TRONG ĐỀ TÀI VÀ CHỦ ĐỀ - TƯ TƯỞNG KỊCH TAGORE	39
2.1. Khái niệm Dhvani và quan niệm của Tagore về Dhvani	39
2.1.1. Một số đặc điểm cơ bản của khái niệm Dhvani	40
2.1.2. Quan niệm của Tagore về Dhvani.....	43
2.2. Dhvani trong các kiểu loại đề tài kịch Tagore	47
2.2.1. Tôn giáo.....	48
2.2.2. Văn học sử và lịch sử	51
2.2.3. Tình yêu.....	54
2.2.4. Đời sống sinh hoạt thường nhật	58
2.2.5. Triết học	60

2.2.6. Tự nhiên.....	62
2.2.7. Nghệ thuật và cái đẹp.....	64
2.3. Dhvani trong các kiểu loại chủ đề- tư tưởng kịch Tagore	65
2.3.1. Ca ngợi vẻ đẹp cuộc đời trần thế.....	66
2.3.2. Khẳng định chân lý.....	69
2.3.3. Tôn vinh phẩm chất tốt đẹp.....	70
2.3.4. Phê phán thói hư tật xấu	72
2.3.5. Khát vọng cải tạo thực tại.....	74
2.3.6. Đấu tranh giữa bốn phận và tình cảm.....	76
Tiểu kết.....	77
CHƯƠNG 3. RASA TRONG HỆ THỐNG NHÂN VẬT VÀ TÌNH HUỐNG	
TẠO NÊN XUNG ĐỘT KỊCH TAGORE	78
3.1. Khái niệm Rasa và quan niệm của Tagore về Rasa.....	78
3.1.1. Một số đặc điểm cơ bản của khái niệm Rasa	78
3.1.2. Quan niệm của Tagore về Rasa.....	82
3.2. Rasa trong các kiểu nhân vật của kịch Tagore.....	85
3.2.1. Nhân vật nam giới	91
3.2.2. Nhân vật phụ nữ	96
3.2.3. Nhân vật trẻ em	97
3.3. Rasa trong các kiểu tình huống tạo nên xung đột kịch Tagore	102
3.3.1. Tình huống tạo nên xung đột trong mỗi hình thức kịch.....	102
3.3.2. Tình huống tạo nên xung đột trong các kiểu kịch bản	108
Tiểu kết.....	116
CHƯƠNG 4. ALANKARA TRONG NGÔN NGỮ KỊCH TAGORE	117
4.1. Khái niệm Alankara và quan niệm của Tagore về Alankara	117
4.1.1. Một số đặc điểm cơ bản của khái niệm Alankara	117
4.1.2. Quan niệm của Tagore về Alankara.....	121
4.2. Alankara trong ngôn ngữ nhân vật.....	124

4.2.1. Ngôn ngữ của nhân vật nam giới	125
4.2.2. Ngôn ngữ của nhân vật phụ nữ	129
4.2.3. Ngôn ngữ của nhân vật trẻ em.....	131
4.3. Alankara trong ngôn ngữ tác giả	137
4.3.1. Ngôn ngữ tác giả trong vai trò người kể chuyện.....	138
4.3.2. Ngôn ngữ tác giả trong lời đề từ	141
4.4. Alankara trong thơ ở kịch bản Tagore.....	143
4.4.1. Alankara trong kịch bản văn vần.....	144
4.4.2. Alankara trong thơ ở kịch bản văn xuôi.....	147
Tiểu kết.....	151
KẾT LUẬN	152
DANH MỤC CÔNG TRÌNH KHOA HỌC LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN....	156
THƯ MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO CHÍNH	157
PHỤ LỤC	168

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả trong luận án là trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Tác giả luận án

Nguyễn Phương Liên

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Với 52 tập thơ, khoảng 12 tiểu thuyết, trên 100 truyện ngắn, khoảng 60 vở kịch, hơn 20 cáo luận, rất nhiều thư từ, tự truyện và các bài ca... Tagore đã để lại một sự nghiệp văn học đồ sộ bên cạnh những tác phẩm thuộc về các ngành nghệ thuật khác như hội họa, âm nhạc... Giải Nobel văn học 1913 cho tập thơ *Gitanjali (Thơ Dân)* thực sự đóng vai trò là mốc đánh dấu thời điểm Tagore trở thành nhà văn nổi tiếng trên khắp thế giới, đặc biệt là đối với văn đàn phương Tây. Còn trước đó, đối với người dân xứ Bengal, Tagore đã được gọi là “mặt trời thơ ca”. Khẳng định tầm vóc của Tagore, nhà nghiên cứu Varyam Singh viết: “Ông là quá khứ của văn hoá chúng tôi, là hiện tại và nguyên mẫu cho thơ ca...” [149,tr.437]. Quả thật, giống như một đại dương với độ rộng mênh mang của tài năng và chiều sâu thăm thẳm của tư tưởng, sự vĩ đại của Tagore luôn làm cho người đứng trước ông cảm thấy mình nhỏ bé. Và cũng như đại dương, đầy bí ẩn đối với con người, sáng tác của Tagore là nguồn đề tài, nguồn cảm hứng bất tận đối với các nhà nghiên cứu. Chưa một nhà nghiên cứu nào đủ sức bao quát hết sự nghiệp văn chương của Tagore, mà chỉ có thể nghiên cứu một bộ phận trong cả sự nghiệp văn chương đồ sộ ấy. Vì thế, cho dù đã có không ít những công trình, chuyên khảo nghiên cứu về Tagore cả bên trong lẫn bên ngoài quê hương ông, vẫn còn rất nhiều “vùng đất” trong thế giới văn chương mà Tagore tạo nên dành cho những người kế tiếp.

Cho đến nay, trong giới nghiên cứu văn học Ấn Độ ở nước ta vẫn chưa có một công trình hay chuyên khảo nào tìm hiểu một cách thật sự cặn kẽ và có hệ thống về kịch của Tagore, đặc biệt là về phương diện thi pháp. Mặc dù kịch của Tagore là một mảng sáng tác khá đặc biệt khi tích hợp được những vấn đề mang tính hàn lâm của thi pháp cổ điển Ấn Độ đồng thời lại có cả những tinh hoa của sân khấu phương Tây, hiện nay chúng ta mới dịch được 08/60 vở kịch của Tagore (chúng tôi có tóm tắt 52 vở còn lại ở Phụ lục 5) và số lượng các vở kịch đã được công chúng biết đến mới chỉ khoảng 10 tác phẩm. Nếu như thơ ca Tagore chìm sâu vào tư duy, triết lý và nghệ thuật tượng trưng còn văn xuôi tái hiện cuộc sống với bộ mặt chất hiện thực thì kịch lại hòa hợp được tất cả những tính chất ấy. Không những thế, kịch còn là phương thức sáng tác tập trung tinh hoa của các bộ môn nghệ thuật khác nhau, do đó sân khấu trở thành nơi thích hợp để Tagore bộc lộ tài năng nghệ thuật đa dạng. Vậy mà thi

pháp kịch của Tagore là vấn đề còn ít được bàn tới ở Việt Nam. Hơn nữa, trên thế giới hiện nay, khuynh hướng nghiên cứu văn học phương Đông dựa trên mỹ học phương Đông đang ngày càng được đề cao vì có được cái nhìn toàn diện hơn, phong phú hơn. Chúng tôi lựa chọn nghiên cứu sự nghiệp văn học của Tagore theo hướng này cũng để có được những kết quả tin cậy, nhằm góp phần thiết thực vào công việc nghiên cứu và giảng dạy về Tagore ở Việt Nam.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

Luận án đi sâu nghiên cứu những tính chất đặc trưng trong kịch của Tagore bằng cách áp dụng những khái niệm căn bản nhất của thi pháp Ấn Độ cổ điển. Từ đó có thể hiểu kỹ hơn về R.Tagore, một tài năng văn chương đã thành công trong nhiều thể loại khác nhau của văn học nghệ thuật, đồng thời chứng minh được tính hiệu quả của hệ thống thi pháp Ấn Độ, một bộ phận đặc sắc và có giá trị cao của mỹ học phương Đông.

Để đạt được mục đích trên, nhiệm vụ của luận án là phân tích các tác phẩm kịch của Tagore, phân loại và chỉ ra những thủ pháp khác nhau mà Tagore vận dụng trong phương thức sáng tác này dưới góc nhìn của thi pháp Ấn Độ. Từ đó thấy được tính đa dạng trong tài năng và những tiến bộ trong nhân sinh quan, thế giới quan cũng như tầm vóc tư tưởng của Tagore.

3. Phạm vi nghiên cứu

Luận án của chúng tôi khảo sát, nghiên cứu về một số đặc điểm thi pháp của khoảng 60 vở kịch của Tagore, các vở kịch này đã được chúng tôi liệt kê ở Phụ lục 1 (theo thời gian sáng tác). Cũng phải nói thêm rằng, vở kịch đầu tiên Tagore đã sáng tác là vở *Prithviraj Parajaya* vào năm ông 12 tuổi, nhưng kịch bản vở này đã bị thất lạc nên chúng tôi không đưa vào phạm vi nghiên cứu của luận án.

Một số vở kịch có chút ít thay đổi khi đưa ra công diễn hay khi dịch sang tiếng Anh, hay có thêm tên khác bằng tiếng Bengali, chúng tôi có nêu cả hai tên gọi và tính là một tác phẩm. Truyện ngắn *Dalia* của Tagore cũng được George Calderon kịch hóa và trình diễn trên sân khấu của Royal Albert Hall ở Cambridge vào năm 1912 để chào mừng sự có mặt của ông, chúng tôi không tính đếm trong số tác phẩm kịch của Tagore. Bên cạnh những vở kịch được chính Tagore chuyển ngữ từ tiếng Bengali hoặc Hindi sang tiếng Anh (mà trong quá trình chuyển ngữ, có đôi

chút thay đổi) thì riêng vở *PhalguniValmiki Pratibha* được nhà văn viết lại hai lần nên hiện nay ở Ấn Độ vẫn chia thành hai phiên bản, ở đây chúng tôi sử dụng cả hai phiên bản và coi như một tác phẩm. Riêng trường hợp vở kịch *Sanyasi* (1917), vốn được nhà văn dựa trên vở *Prakriti Pratisodh* (1883), nhưng trong quá trình chỉnh sửa và chuyển ngữ sang tiếng Anh để in ở New York, vở kịch đã được thay đổi rất nhiều về cấu trúc, hệ thống nhân vật... nên chúng tôi tuân theo lựa chọn của người Ấn Độ hiện nay, coi đó là hai tác phẩm riêng biệt.

Chúng tôi áp dụng ba khái niệm cơ bản của thi pháp Ấn Độ cổ điển là Dhvani, Rasa và Alankara để làm nền tảng căn bản khi khảo sát các vở kịch của Tagore.

4. Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp chủ yếu nhất được chúng tôi sử dụng trong luận án là phương pháp tiếp cận thi pháp học. Bên cạnh đó, chúng tôi sử dụng phương pháp loại hình, phương pháp tiểu sử, phương pháp liên ngành, phương pháp văn hóa học, phương pháp nghiên cứu trường hợp... trong khi thống kê, khảo sát, so sánh, đối chiếu để đưa ra những lý giải và kết luận về đặc trưng thi pháp kịch Tagore. Trong khi so sánh và đối chiếu, chúng tôi có đưa ra một vài kiểu phân loại kịch Tagore dựa trên một số tiêu chí nhất định. Những kiểu phân loại này để phục vụ từng mục đích cụ thể trong từng phần việc của chúng tôi nên chỉ mang tính tương đối. Các phương pháp đều được áp dụng vào các chuẩn mực lý luận thi pháp cổ điển của Ấn Độ để xem xét nghiên cứu kịch Tagore.

5. Đối tượng nghiên cứu

Luận án nghiên cứu 60 vở kịch và các tiểu luận, bài phát biểu của Tagore (Phụ lục 1) đồng thời liên hệ với các truyện ngắn, tiểu thuyết và các bài thơ của ông. Văn bản tác phẩm bằng tiếng Anh và tiếng Bengali được in trong các cuốn *My boyhood days; Collected Poems and Plays; The Crown, King and Rebel; The Religion of Man; English Writtings: Plays, Stories; Three Plays...*, và được đăng tải trên trang www.Tagoreweb.in, còn các tiểu luận được tập hợp trong cuốn *The Sky of Indian History- Themes and Thoughts of Rabindranath Tagore* do S. J. Stephen tuyển chọn và giới thiệu. Văn bản tiếng Việt được lấy trong cuốn *R. Tagore, tuyển tập tác phẩm* do Lưu Đức Trung tuyển chọn

và đối chiếu với hai tập thơ *R. Tagore, Trăng non* do Phạm Hồng Dung, Phạm Bích Thủy dịch; *R. Tagore, Tuyển thơ* do Đào Xuân Quý tuyển chọn.

6. Đóng góp của luận án

Đây là công trình đầu tiên ở Việt Nam nghiên cứu về thi pháp kịch của Tagore, khảo sát khoảng 60 vở kịch của Tagore (bao gồm cả những tác phẩm đã được chính bản thân Tagore hoặc người khác dịch sang tiếng Anh cũng như các tác phẩm hiện đang được xuất bản ở Ấn Độ bằng tiếng Beganli và tiếng Hindi), phân loại và hệ thống hóa mảng sáng tác này của Tagore theo chủ đề, đề tài cũng như khảo sát đặc trưng của các kiểu nhân vật, tình huống kịch và ngôn ngữ kịch Tagore.

Luận án là công trình mà chúng tôi đã áp dụng những khái niệm căn bản nhất của thi pháp Ấn Độ cổ điển và có đối chiếu, so sánh với thi pháp kịch phương Tây cổ đại để khám phá được những giá trị của kịch Tagore, để thấy sự đa dạng, toàn diện trong sáng tác đã làm nên tên tuổi của một thiên tài văn học nghệ thuật không chỉ của Ấn Độ mà còn của phương Đông và thế giới. Đồng thời cũng góp phần chứng minh tính hợp lý, hữu hiệu của thi pháp Ấn Độ cổ điển trong việc sử dụng như một công cụ để nghiên cứu văn học Ấn Độ nói riêng và phương Đông nói chung.

Luận án góp phần bổ sung thêm nguồn tài liệu chuyên đề về kịch và Tagore, một tác gia quan trọng trong nghiên cứu và giảng dạy ở nhà trường Việt Nam.

7. Cấu trúc của luận án

Ngoài mở đầu và kết luận, tài liệu tham khảo và phụ lục, luận án gồm 4 chương:

Chương 1: Tổng quan về vấn đề nghiên cứu

Chương 2: Dhvani trong đề tài và chủ đề- tư tưởng kịch Tagore

Chương 3: Rasa trong hệ thống nhân vật và tình huống kịch Tagore

Chương 4: Alakara trong ngôn ngữ kịch Tagore

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Tiếng Việt:

1. Aristole (1999) *Nghệ thuật thơ ca*, Nxb. Văn học, Hà Nội.
2. Bakhtin. M (1992) *Lý luận và thi pháp tiểu thuyết* (Phạm Vĩnh Cư dịch), Trường viết văn Nguyễn Du, Hà Nội.
3. Becton Brech (1983), *Bàn về sân khấu tự sự* (Đình Quang, Tuấn Đô, Đỗ Trọng Quang dịch), Hội nghệ sĩ sân khấu Việt Nam, Hà Nội.
4. Nguyễn Phan Cảnh (1997), *Ngôn ngữ thơ*, Nxb. Đại học Trung học Chuyên nghiệp, Hà Nội.
5. Chandrarahar Shama (2005), *Triết học Ấn Độ*, Nguyễn Kim Dân dịch, Nxb. Tổng hợp, TP. Hồ Chí Minh.
6. Thượng Chi (1924), “Bàn phiếm về văn hoá Đông- Tây”, *Nam Phong* (84), tr.447-453.
7. Phạm Phương Chi (2011), *Cảm thức nghệ thuật trong sử thi Ramayana*, Luận án tiến sĩ khoa học ngữ văn, Đại học Sư phạm, Hà Nội.
8. Nhật Chiêu (1997), *Câu chuyện văn chương phương Đông*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội.
9. Nhật Chiêu & Hoàng Hữu Đản (1991), *R. Tagore người tình cuộc đời*, Nxb. Hội Nhà văn, Hà Nội.
10. Doãn Chính (1998), *Lịch sử tư tưởng triết học Ấn Độ cổ đại*, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
11. Nguyễn Văn Chính (2004), *Ham mê trong bi kịch của Racine*, Luận án tiến sĩ khoa học ngữ văn, Đại học Sư phạm, Hà Nội.
12. Claudel P. (1998), “Tôn giáo và thơ ca” (Ngân Xuyên dịch), *Văn học nước ngoài* (4), tr. 211-216.
13. Nguyễn Văn Dân (1998), *Lý luận văn học so sánh*, Nxb. Khoa học Xã hội, Hà Nội.

14. Xuân Diệu (1999), *Tác phẩm văn chương và lao động nghệ thuật*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội.
15. Xuân Diệu (1981), “120 năm R.Tagore ra đời”, *Nhân dân* (7/5), tr. 3-4.
16. Xuân Diệu (1981), “Trong khi đọc Người làm vườn Tình ái”, *Văn nghệ* (21), tr. 5-6.
17. Durrant Will (1996), *Lịch sử văn minh Ấn Độ* (Nguyễn Hiến Lê dịch), Nxb. Văn hoá, Hà Nội.
18. Nguyễn Đức Đàn (1998), *Tư tưởng triết học và đời sống văn hoá, văn học Ấn Độ*, Nxb. Văn học, Hà Nội.
19. Cao Huy Đình (1964), *Tìm hiểu thân thoại Ấn Độ*, Nxb. Khoa học Xã hội, Hà Nội.
20. Cao Huy Đình, La Côn (1961), *R. Tagore*, Nxb. Văn học, Hà Nội.
21. Cao Huy Đình (1993), *Văn hoá Ấn Độ*, Nxb. Văn hoá, Hà Nội.
22. Hà Minh Đức (1998), *Thơ và mấy vấn đề trong thơ Việt Nam hiện đại*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội.
23. Hà Minh Đức chủ biên (2000), *Lí luận văn học*, Nxb. Giáo Dục, Hà Nội.
24. Evanina (1996), *Tình yêu và hôn nhân trong văn học Ấn Độ thời trung đại, Văn học nước ngoài* (4), tr.4.
25. Nguyễn Thiện Giáp (2010), *777 khái niệm ngôn ngữ học*, Nxb. ĐHQGHN, Hà Nội.
26. Indra Gandhi (1987), *Chân lý đời tôi*, Nxb. Phụ Nữ, Hà Nội.
27. Indra Gandhi (1984), “Tư tưởng Ấn Độ”, *Văn học nước ngoài* (13), tr.109-115.
28. V.K.Gokak (1984), “Ảnh hưởng của R.Tagore đối với thơ ca hiện đại Ấn Độ”, *Văn học nước ngoài* (13), tr. 131-141.
29. Đỗ Thu Hà (2005), *Tagore - văn và người*, Nxb. Văn hoá thông tin, Hà Nội.
30. Lê Bá Hán - Trần Đình Sử - Nguyễn Khắc Phi (1992), *Từ điển thuật ngữ văn*

- học, Nxb. Giáo dục, Hà Nội.
31. Nguyễn Văn Hạnh (2001), *Tính trữ tình- triết lý trong Thơ Dân (Gitanjali) của Rabindranath Tagore*, Luận án tiến sĩ khoa học ngữ văn, Đại học Sư phạm, Hà Nội.
  32. Nguyễn Văn Hạnh (2006), *R. Tagore với thời kỳ phục hưng Ấn Độ*, Nxb. ĐHQGHN, Hà Nội.
  33. Phan Thu Hiền (2006), *Thi pháp học cổ điển Ấn Độ*, Nxb. Khoa học Xã hội, TP Hồ Chí Minh.
  34. Phan Thu Hiền (1998), *Một số đặc trưng thi pháp của sử thi Mahabharata*, Luận án tiến sĩ ngữ văn, Đại học Sư phạm, Hà Nội.
  35. Phan Thu Hiền (1997), *Văn học Ấn Độ*, Nxb. ĐHQG TP Hồ Chí Minh, TP Hồ Chí Minh.
  36. Nguyễn Quang Hiện (1964), “Rabindranath Tagore và ý nghĩa cuộc tử sinh”, *Văn* (15), tr. 3-15.
  37. Đỗ Đức Hiểu chủ biên (2005), *Từ điển văn học (bộ mới)*, Nxb. Thế giới, Hà Nội.
  38. Đỗ Đức Hiểu (2000), *Thi pháp hiện đại*, Nxb. Hội nhà văn, Hà Nội.
  39. Heinrich Zimmer (2006), *Triết học Ấn Độ- một cách tiếp cận mới*, Nxb. Văn hoá thông tin, Hà Nội.
  40. Lê Thanh Huyền (2011), *Phong cách R. Tagore trong truyện ngắn*, Luận án tiến sĩ, Viện KHXH, Hà Nội.
  41. Bùi Công Hùng (1983), *Góp phần tìm hiểu nghệ thuật thơ ca*, Nxb. Khoa học Xã hội, Hà Nội.
  42. R. Jakobson (1995), “Thơ là gì”, *Tạp chí văn học* (2), tr.70-74.
  43. Nguyễn Thị Mai Liên (1999), *Nghệ thuật xây dựng hình tượng nhân vật trong sử thi Ramayana*, Luận án tiến sĩ ngữ văn, Viện Văn học, Hà Nội.
  44. Lotman, Iu. M. (2004) *Cấu trúc văn bản nghệ thuật* (Trần Ngọc Vương, Trịnh Bá Đĩnh, Nguyễn Thu Thủy dịch), Nxb. ĐHQGHN, Hà Nội.

45. I.P.Ilin & E.A. Tzwrganova (2003), *Các khái niệm và thuật ngữ của các trường phái nghiên cứu văn học ở Tây Âu- Hoa Kỳ thế kỷ XX*, (Đào Tuấn Ảnh, Trần Hồng Vân, Lại Nguyên Ân dịch), Nxb. ĐHQGHN, Hà Nội.
46. Đình Quang (2003), *Về mỹ học và văn học kịch: theo các tác giả phương Tây/ Platon, Tertulien, Sant Jean Chrysostone...*, Nxb. Sân khấu, Hà Nội.
47. Kiều Thanh Quế (1999), “Câu chuyện con số trong thơ và nhạc trong thi ca”, *Tạp chí Tri tân* (178), tr. 169-179.
48. R.Tagore (2004), *Tuyển tập tác phẩm* (Luu Đức Trung tuyển chọn và giới thiệu), Nxb. Lao động, Hà Nội.
49. R. Tagore (1997), *Trăng non*, (Phạm Hồng Dung và Phạm Bích Thuý dịch), Nxb. Thừa Thiên, Huế.
50. R. Tagore (1979), *Tuyển thơ*, Nxb. Văn học, Hà Nội.
51. Bùi Việt Thắng (2000), *Truyện ngắn những vấn đề lý thuyết và thực tiễn thể loại*, Nxb. ĐHQGHN, Hà Nội.
52. Theodore M. Ludwig (2000), *Những con đường tâm linh phương Đông*, Nxb. Văn hoá thông tin, Hà Nội.
53. Nguyễn Thị Bích Thúy (2002), *Đặc điểm nghệ thuật thơ trữ tình tình yêu R. Tagore qua hai tập thơ “Người làm vườn” và “Tặng phẩm người yêu”*, Luận án tiến sĩ Ngữ văn, Viện Văn học, Hà Nội.
54. Nguyễn Thị Bích Thuý (1998), “Chất trí tuệ- điểm sáng thẩm mỹ trong thơ R. Tagore”, *Tạp chí văn học* (4), tr. 59-63.
55. Phan Trọng Thường (1995), *Những vấn đề về sự hình thành và phát triển trong kịch nói trong tiến trình văn học hiện đại (từ đầu TK XX đến 1945)*, Luận án Tiến sĩ Ngữ văn, Viện Khoa học Xã hội, Hà Nội.
56. Phan Trọng Thường (1996), *Giao lưu văn học và sân khấu*, Nxb. Văn học, Hà Nội.
57. Luu Đức Trung (1985), “Tinh thần nhân đạo chủ nghĩa trong thơ R. Tagore, nhà thơ lớn Ấn Độ”, *Văn nghệ TPHCM* (15/2), tr.52-55.

58. Lưu Đức Trung (2004), *Văn học Ấn Độ*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội.
59. Lưu Đức Trung chủ biên (2007), *Giáo trình Văn học Thế giới*, Nxb. Đại học Sư phạm, Hà Nội.
60. Lưu Đức Trung - Phan Thu Hiền (2000), *Hợp tuyển văn học Ấn Độ*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội
61. Viện KHXH, *Kinh thánh Cựu ước và Tân ước* (2003), Nxb. Tôn giáo, Hà Nội.
62. Viện KHXH, *Thánh thi* (2004), Nxb. Tôn giáo, Hà Nội.
63. Viện Ngôn ngữ học, *Từ điển tiếng Việt* (2010), Nxb. Biên soạn từ điển, Hà Nội.

Tiếng Anh:

64. Abu Saced Zahurul Hagne (1981), *Folklore & Nationalism in R. Tagore*, Bangla Academy, New Delhi.
65. Ambamusadram Shankaran (1973), *Some Aspects of the Theories of Rasa and Dhvani*, Munshiram M. Publishers, New Delhi.
66. Amiya Kumar Chaknavorty(1975), *Studies in Mahimabhata*, Calcutta University, Calcutta.
67. Ananda Lal (2011), *Indian Drama in English*, Kaustav Chakraborty, New Delhi.
68. Anandavardhana, Abhinavagupta (1955), *Dhvanyaloka- The Light of Suggestion* (K. Krishnamoorthy translated), Oriental Book Agency, Boston.
69. Apte. V. S. Panini (1973), *Sanskrit- English Dictionary, Panini's grammar*, Motilal Banarsidass, New Delhi.
70. Ashika Chakraborty Satry (1952), *Study in Sankrit Aesthetics*, Rupa. & Co., Calcutta.
71. Bander Matthews (1910), *A Study of the Drama*, Houghton Mifflin, Boston .

72. Barbara Stoler Miller (1999), *The Plays of Kalidasa*, Motilal Banarsidass, New Delhi.
73. Berriedale Keith (1920), *A History of Sankrit Literature*, University of Michigan Library, Michigan.
74. Berriedale Keith (1970), *The Sankrit Drama: In Its Origin, Development, Theory and Practice*, Oxford University Press, London.
75. Bhamaha (1970), *Kavyalankara* (P.V.Naganatha Sastry translated), Motilal Banarsidass, New Delhi.
76. Bharati- Muni (2003), *Natyasastra* (edited and translated by Manomohan Ghosh), Chowkhamba Sankrit Series Office, Varanasi.
77. Bhupendra Bhattacharya (1962), *A Study in Language and Meaning*, Progressive Publisher, Calcutta.
78. Buddhadeva Bose (1962), *Tagore- Portrait of a Poet*, University of Bombay.
79. Chitra Prafullachandra Shukla (1977), *Treatment of Alankara in Rasangahara*, Sardar Patel University, New Delhi.
80. Christopher B. Balme (1999), *Decolonizing the Stage: Theatrical Syncretism and Post- colonial Drama*, Oxford University Press, New York.
81. Edward Robert (1977), *The Motecassino Passion and the Poetics of Medieval Drama*, Berkeley Publisher, California.
82. Edward Thomspson (1992), *R. Tagore: Poet and Dramatist*, Oxford University Press, New Delhi.
83. Elizabeth A. Oddsen (1976), *An Enquiry into the Nature of R. Tagore's Work in the Theatre*, University of Wisconsin, London.
84. Gaurav Pradhan (2010), "Rabindranath Tagore: Literature Concepts", www.Tagoreweb.in.
85. Griffith Ralph T.H (1920), *The Hymns of Rig Veda*, Beneras Pulishers, New Delhi.

86. Gupteshwar Prasad (2007), *I.A. Richard and Indian Theory of Rasa*, Sarup & sons, New Delhi.
87. Gupteshwar Prasad (1969), *The Literary Criticism of William Empson and Its Indian Analogues*, Magadh University, New Delhi.
88. Ganesh N. Devy (2002), *Indian Literary Criticism Theory and Interpretation*, Orient (Longman) Blackswan, London.
89. Ganesh N. Devy (1992), *After Amnesia- Tradition and Change in Indian Literary Criticism*, Orient (Longman) Blackswan, London.
90. Gosh D. Nalin (1963), *Essays on Literature Types and Theories*, Mordern Book, Ccutta.
91. Harihar Jha (1975), *Theory of Poetic Structure: A Comparative Study in the Light of Its Modern Western Analogues*, Lalit Narain Mithila University, Darbhanga.
92. Harini Jayaraman & M. G. Priya (2010), "Rumination of Mysticism In Rabindranath Tagore and Rumi", www.Tagoreweb.in.
93. Ila Rao (2009), "Compare "Love's Labour's Lost" of Shakepeare and "The Bachelor's club" of Tagore", www.Tagoreweb.in.
94. Kalipada Giri (1975), *Concept of Poetry, An Indian Approach*, Sankrit Pustak Bhandar, New Delhi.
95. Kanti Chandra Pandey (1959), *Comparative Aesthetics*, The chowkanba sankrit series, Varanasi.
96. Ketki N. Pandya (2004), *Tagore's Chitra and Aurobindo's Savitri: A Compare Study*, Atlantic Publishers and Distributors, New Delhi.
97. Krishna Chaitanya (2011), *A New History of Sankrit Literature*, Literature Licensing, New Delhi.
98. Kulkarni M. Vaman Mahades (1983), *Studies in Sankrit Sahitya Sastra: A Collection of Selected Relating to Sankrit Poetics and Aesthetics*, Institue of Indology, New Delhi.

99. Kuppuswami Sastri (2013), *Highways and Byways of Sankrit Literary Criticism*, Narayanan Akhila, New Delhi.
100. Kunja Krishnamoorthy (1981), *Cultural Leader of India*, Publication Division, New Delhi.
101. Kunjumni Raja K., *Indian Theories of Meaning*, The Adyar Library and Research Center, New Delhi.
102. Kunjumina C. Pandeya (2010), "Indian Aesthetics & Western Aesthetics", www.Tagoreweb.in.
103. Kunju Viswanath (2010), "Essay in Criticism and Comparative Poetics", www.Tagoreweb.in.
104. Lionel Heath (1925), *Examples of Indian Art at the British Empire Exhibition 1924*, The Indian society, London.
105. Madan Gopal (1979), *Drama: Classical Sankrit & Elizabethan*, Patra University, New Delhi.
106. Mavekikkara Acyutan (1998), *Jaganathan Pandita on Alankara*, Sawantham books, New Delhi.
107. Mohit Kumar Ray (2004), *Studies on Rabindranath Tagore*, Nice Printing Press, New Delhi.
108. Monier William (1956), *Sankrit- English dictionary*, O. U. Publishers, New Delhi.
109. Mukunda Madhava Sharma (1968), *The Dhvani Theory in Sankrit Poetics*, Chowkhamba Sankrit Series Office, New Delhi.
110. Naik M. Krishna (1982), *A History of Indian English Literature*, Sawantham books, New Delhi.
111. Natarajan Nalini (1996), *Handbook of 20th Century Literature of Indian*, Greenwood press, New Delhi.
112. Nikita (1991), *Universality in Tagore: Souvernir of A Symposium on R. Tagore*, Don Bosco & Firma KLM, Calcutta.

113. Niraj Kumar, "Anananda and sphota", *www.Tagoreweb.in*.
114. Olson Elder (1975), *The Theory of Comedy*, Indiana University Press, Blonington Indiana.
115. Pandurang Vamang Kane (1971), *History of Sankrit Poetics*, Motilal Banarsidass, New Delhi.
116. Pannchapagesh Sastri (2008), "Philosophy of Aesthetics Pleasure", *www.Tagoreweb.in*.
117. Prabodh Chanda Lahiri (1974), *Concept of Riti & Guna in Sankrit Poetics in Their Historical Development*, Oriental Book Reprint Corp, New Delhi.
118. Pradipta Kumar Panda, Anandavarthana Madhusudan Mishra (1988), *Concept of Dhvani in Sankrit Poetics*, Reman Publishers, New Delhi.
119. Premnath Devadasan Foskett, Mary Kuan (2006), *Ways of Being, Ways of Reading, Asian America Biblical Interpretation*, Charlie Press, Kahjin.
120. Princy Sunil (2005), *Rasa in Sankrit Drama*, The Indian Review of World Literature in English, (1), New Delhi.
121. Pullela Siramacandrudu (1983), *The Contribution of Panditaraja Jaganathan to Sankrit Poetics*, Nirajana, New Delhi.
122. Pustak Bhandar (1989), *Analysis of Literature Faults, Mahimabhata as A Critic*, Calcutta University, Calcutta.
123. Prabhat Chandra Chakravaty (1926), *The Linguistic Speculations of The Hindus*, Cambridge University Press, London.
124. Prabhat. S. Sastri (2010), "New Criticism & Indian poetics", *www.indiabook.com*.
125. Rachel Van M. Bauner, James R. Brandon (1981), *Sankrit Drama in Performance*, The University Press of Hawaii, Honolulu.
126. Radhakrishna S. (1963), *The Principal Upanisad*, Brhadaranyka, London.
127. Rajendra I. Nanavati (1998), *Essays on Sankrit Poetics*, Oriental Institute, New Delhi.

128. Ramranjan Mukherjee (1966), *Literature Criticism in Ancient India*, Sankrit Pustak, New Delhi.
129. Ranendra Narayan Roy (1992), *R. Tagore, the Dramatist*, A. Mukherjee & Co., New Delhi.
130. Ranieono Gnoli (1985), *The Aesthetics Experiment Arcording to Abbinavagupta*, Chowkhamba Sankrit Series Office, Varanasi .
131. Richard Courtney (1987), *Dictionary of Developmental of Drama: The Use of Terminology in Educational Drama*, Charles & Thomas publisher, Springfield.
132. Robert Cohen (1978), *Acting Power: An Introduction to Acting*, Mc Graw Hill, Boston.
133. Rumesh Chandra Majumdar (1927), *Acient Indian Colonies in The Far East*, Punjab Sankrit Book Depot, Lahore.
134. Runi. C. Pandeya (1964), *The problem of Meaning in Ancient Philosophy*, University of Hawaii Press, Hawaii.
135. Samija Pi (2006), *The Inter- ralation between Dhvani and Vakrokti*, Indian Council for Cutural Relations, New Delhi.
136. Savitri Gupta (1992), *Comparative & Critical Study of Ekavali: Contribution of Vidyadhava to Sankrit Poetics*, Easten Books Linkers.
137. Sayan Bhattacharya (2010), *Reading Dialectically: Political Play of Form. Contingency & Subjectivity in Rabindranath Tagore & C.L.R James*, University of Michigan, Michigan.
138. Sivakumara Swamy (1998), *Post- Jaganathan Alankara Sastra*, Rashtriya Sankrit Sansthan, New Delhi .
139. Sisirkumar Ghosh (2005), *Rabindranath Tagore*, Nagri Printers, New Delhi.
140. Sharda Swaroop (1984), *The Role of Dhvani in Sankrit Poetics*, Bharatiya Book Corp., New Delhi.
141. Shashthi Bhattacharya (1976), *Santa Rasa and Its Scope in Literature*,

Sankrit college, New Delhi.

142. Shikaripura Krishnamurthy (1994), *Kuntaka Vakrokti and Literary Criticism*, Magalore University, New Delhi.
143. Srikrishna Mishra (1979), *Colevidge Abhinavagupta and Comparative Study from Standpoint of Rasa Theory*, Patra University, New Delhi.
144. Suranjita Nina Dhar (1996), *R. Tagore Thoughts on Education from Socio-Political Perspective*, Mc Gill U., Motreal.
145. Sushil Kumar De (1960), *History of Sankrit Poetics*, Firma K. L. Mukhopadhyay, Bombay.
146. Surch Mohan Bhattacharya (1976), *The Alankara Section of The Agni Purana*, Firma KLM, New Delhi.
147. Suryanarayan Hedge (2009), *The Concept of Vakrokti and Sankrit Poetics Reappraisal*, Readworthy Publication, New Delhi.
148. Subhas Sarkar (2008), "Tagore in Translation: A case for Revaluation", www.Tagoreweb.in.
149. Stephen Jayaseela S. (2010), *The Sky of Indian Histrory- Themes and Thoughts of Rabindranath Tagore*, Rupa. & Co., New Delhi.
150. S. Sharma (1950), *Literary Criticism in Sankrit and English*, Kuppuswami Sastri Research Inst, New Delhi.
151. Tagore, R. (1955), *Collected Poems and Plays*, London, Macmilan and co., Calcutta.
152. Tagore, R. (1981), *On the Edges of Time*, Visva- Bharati, Calcutta.
153. Tagore, R. (1988), *The Religion of Man*, Sydney Wellington, London.
154. Tagore, R. (2000), *My boyhood Days*, Rupa.Co, New Delhi.
155. Tagore, R. (2002), *The Crown, King and Rebel*, Rupa. & Co., New Delhi.
156. Tagore, R. (2005), *The Religion of Man*, Rupa. & Co., New Delhi.
157. Tagore, R. (2007), *English Writtings: Plays, Stories*, Rupa. & Co., New Delhi.

158. Tagore, R. (2009), *Three Plays*, Oxford India Paperbacks, New Delhi.
159. Tapasvi Nandi (1973), *The Origin & Development of The Theory of Rasa & Dhvani in Sankrit Poetics*, Gujarat University, New Delhi.
160. Thakkar B. K (1984), *On the Structuring of Sankrit Drama: Structure of Drama in Bharata and Aristotle*, Saraswati Pustak Bhandar, New Delhi.
161. Winey William Wright (1905), *Athrvva Veda*, Havard Oriental Series, Havard University.
162. Van Buitenen J.A.B (1973), *Tales of Aciend India*, The Chicago University Press, Chicago.
163. Vishnu Bhikaji Kolte (1994), *East- West Poetic at Work: Papers Presented at The Seminar on India*, D. Vlysore, India.
164. Vishnu Chandra (1979), *An Examination of the Last Plays of Shakepeare in The Light of Sankrit Dramatic Theory*, Udaipur University, Calcutta.
165. Vishwnath Jha (1975), *A Comperative Study of The Greek Concept of Cathasis & the Indian Concept of Guna*, Lalit Narain Mithila University, Darbhanga.
166. V. K. Chari (1977), *Philosophy East and West*, University of Hawaii Press, Honolulu.
167. www.Tagoreweb.in